

Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri
Landbrugsstyrelsen
Nyropsgade 30, 1780 København V

EU&Projekt@lbst.dk

København 6. oktober 2021

WWF Verdensnaturfondens høringsvar til Miljørapporten inklusiv forslag til den danske CAP-plan 2023-27

WWF Verdensnaturfondens hovedpointer fra høringsvar til CAP-plan 2023-2027:

WWF Verdensnaturfonden ser ikke de nødvendige ambitioner og politiske målsætninger (FN, EU og DK) reflekteret i den danske CAP-plan 2023-2027, der i høj grad er en fortsættelse af "business as usual".

Der er fortsat for få midler allokeret til CAP Søjle 2 og ikke de mulige 15%.

Der er fortsat problemer med flere beskrevne Søjle 2-støtteordninger, som vi ved ikke sikrer en evidensbaseret naturbeskyttelse og -genopretning opfyldes af CAP-målsætning 2 samt specifik målsætning F).

En lang række input og ideer, som Landbrugsstyrelsen fik på workshop om miljø den 8. januar 2020, er ikke reflekteret i CAP-planen 2023-27.

WWF Verdensnaturfonden mangler en vurdering af og redegørelse for, hvordan risikoen for etablering af økologiske fælder løses ifm. **Eco-Schemes for biodiversitet**.

Der er væsentlige mangler i **N2000 Biodiversitetsskov** mhp. at sikre en varig og omkostningseffektiv beskyttelse og genopretning af privatskovenes biodiversitet.

WWF Verdensnaturfonden ser store udfordringer med aktivitetskravene i **N2000 pleje af græs- og naturarealer**, som implicit strider imod gældende forskningsfaglig rådgivning, hvilket er bekymrende og dokumenterer at ordningerne ikke virker.

Vi er uenige i, at privat skovrejsning bidrager målrettet og omkostningseffektivt til målsætning 2 og specifik målsætning F og dermed til beskyttelse og genopretning af EUs biodiversitet.

---

for a living planet®

WWF Verdensnaturfonden arbejder for beskyttelse, genopretning og bæredygtig forvaltning af Europas unikke natur og biodiversitet. I EU – herunder Danmark – er vores målsætning at sikre:

- helhjertet og ambitiøs implementering af EU's biodiversitetsstrategi 2030 samt de relevante direktiver og forordninger,
- effektiv national implementering og håndhævelse af den gældende EU-lovgivning og politik for så vidt angår natur og miljø,
- tilstrækkelig og konsistent integration af biodiversitetsbeskyttelse og -genopretning i relevante økonomiske sektorer, herunder landbrug, industri og skovbrug.

Med det i ryggen takker WWF Verdensnaturfonden for muligheden for at afgive høringssvar.

1. Indledende kommentarer om den overordnede ramme

Verden og Danmark står over for to væsentlige og alvorlige kriser, der er direkte afledt af menneskers produktion og forbrug; henholdsvis klimakrisen og biodiversitetskrisen¹. Disse to globale kriser er indbyrdes forbundne og en løsning er både nødvendig, påkrævet, hastende og ikke mindst i politisk fokus globalt, regionalt og i Danmark. En ny, ambitiøs global rammeaftale for biodiversitet besluttes i regi af FN i foråret 2022. Endvidere er en ambitiøs EU biodiversitetsstrategi 2030 vedtaget af medlemsstaterne.

Den danske regering har sammen med støttepartierne ønsket at i føre Danmark den grønne førertrøje. Senest hørte vi Statsminister Mette Frederiksen åbne Folketinget med ordene: *"Forestil jer også, at turen i elbilen går gennem et landskab med mere natur, dyreliv og planteliv. Sortspætter. Vilde orkideer og forglemmigej. Højmoser og heder. Det kribler og krabler og blomstrer og gror (...). Det er ikke en mulighed bare at fortsætte. Vi er i færd med at ødelægge vores egen jord"*².

Øget ambitionsniveau for klima og miljø

- 40 % af midlerne til den fælles landbrugspolitik at bidrage til klimamålsætningerne.
- 30 % af landdistriktsstøtten i den kommende periode skal gå til grønne formål.

- Stort politisk fokus på klima, miljø og natur.

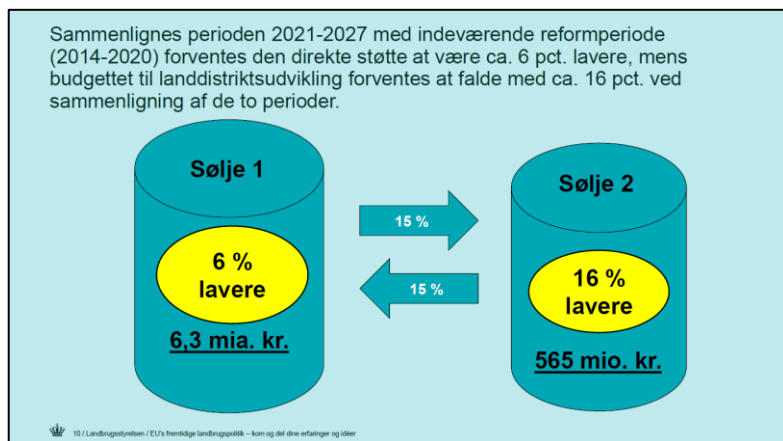
11 | Landbrugstyrelsen / EU's fremtidige landbrugspolitik – kom og del dine erfaringer og idéer

Figur 1: Slide fra workshop om miljø ifm. EU's fremtidige landbrugspolitik i Landbrugstyrelsen den 8. januar 2020

¹ IPBES, 'Regional Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services for Europe and Central Asia' (2018) <https://ipbes.net/assessment-reports/eca>; <https://www.eea.europa.eu/soer/2015/europe/biodiversity> samt IPBES, 'Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services' (2019), <https://ipbes.net/globalassessment>

² <https://www.stm.dk/statsministeren/taler/statsminister-mette-frederiksens-tale-ved-folketingets-aabning-den-5-oktober-2021/>

WWF Verdensnaturfonden ser ikke disse nødvendige ambitioner og politiske målsætninger generelt reflekteret i den danske CAP-plan 2023-2027, der i høj grad fortsætter "business as usual" uden for alvor at tage de science-based virkemidler i brug, der er anbefalet og evidens for. Desuden ser vi fortsat for få midler allokeret til CAP Søjle 2 uanset mulighederne for 15% for at åbne de politiske ambitioner og videnskabelige anbefalinger (se figur 2).

Figur 2:
Slide fra workshop om miljø ifm. EU's fremtidige landbrugspolitik i Landbrugsstyrelsen den 8. januar 2020

Den nye biodiversitetsstrategi fra EU forpligter også Danmark til at bidrage til de fælles målsætninger³ og nævner direkte: "Alle medlemsstater skal yde deres rimelige bidrag til indsatsen (...) Samtidig er visse landbrugsmetoder en af hovedårsagerne til den faldende biodiversitet. Det er derfor vigtigt at arbejde sammen med landbrugerne for at støtte og motivere deres omstilling til fuldt ud miljøvenlige landbrugsmetoder. (...) For at støtte langsigtet bæredygtighed for både natur og landbrug vil strategien gå hånd i hånd med den nye jord til bord-strategi og den nye fælles landbrugspolitik, bl.a. gennem fremme af økoordinationer og resultatbaserede betalingsordninger."

Udfordringerne for natur, miljø og klima, samt ikke mindst nødvendigheden af en målrettet og omkostningseffektiv indsats – også i Danmark – understreges senest af det Europæiske Miljøagentur i den samlede artikel 17-rapportering:

*"Habitats across Europe are not in good health and ecosystem degradation is a major issue across the EU. Habitat fragmentation, loss and degradation as a result of land and sea use change, through e.g. agricultural intensification, grey infrastructure developments, overfishing or intensified forestry, is widespread. Further major drivers of biodiversity loss, such as the over-exploitation of natural resources both on land and at sea, the effects of the climate crisis, pollution and invasive alien species have also contributed to the decline in quantity and quality of important ecosystems, as well as to the decline in nature's contribution to people across Europe"*⁴

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DA/TXT/DOC/?uri=CELEX:52020DC0380&from=EN>

⁴ EEA, 'The European Environment - state and outlook for 2020' (2019), <https://www.eea.europa.eu/publications/soer-2020>; <https://www.eea.europa.eu/themes/biodiversity/state-of-nature-in-the-eu/article-17-national-summary-dashboards/conservation-status-and-trends>.

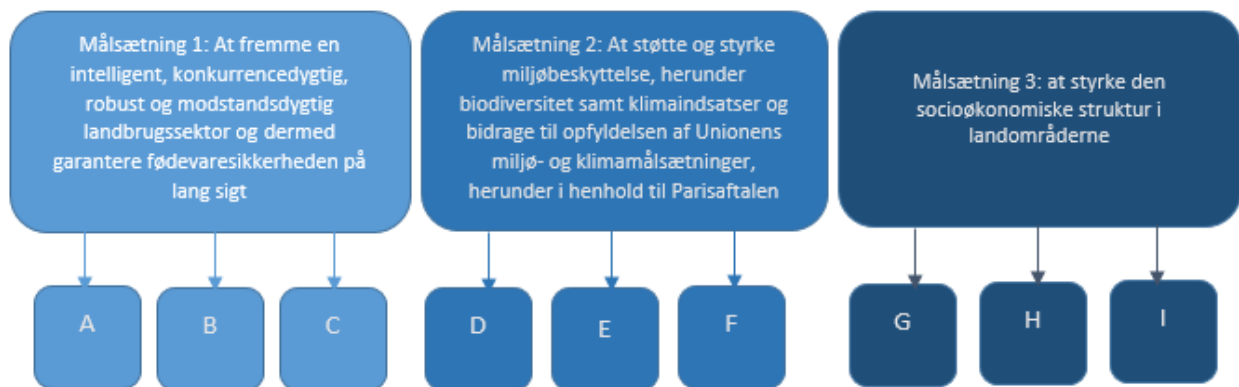
WWF *for a living planet*

WWF Verdensnaturfonden ser beklageligvis ikke en tilstrækkelig evidensbaseret sammenhæng – endelige relevant dokumentation for effekt i Miljørapporten - mellem følgende 3 af de 9 specifikke målsætninger og de anvendte virkemidler (betalingsordninger) nævnt i CAP-planens afsnit 1.4 (se venligst nærmere de følgende afsnit):

- d) at bidrage til modvirkning af og tilpasning til klimaændringer, herunder ved at reducere drivhusgasudledninger og øge kulstofbinding samt fremme bæredygtig energi
- e) at fremme bæredygtig udvikling og effektiv forvaltning af naturressourcerne såsom vand, jord og luft, herunder ved at reducere afhængigheden af kemikalier
- f) at bidrage til at standse og vende tab af biodiversitet, forbedre økosystemtjenesterne og bevare levesteder og landskaber.

Det er WWF Verdensnaturfondens klare opfattelse, baseret på erfaringen med de nuværende og tilsvarende ordninger, at såfremt CAP-planens ordninger ikke genbesøges og baseres på evidensbaserede indsatser, og hvis tilstrækkelige midler ikke allokeres til Søjle 2 og administrationen af ordningerne ikke revideres, så vil udmøntningen af CAPen ikke kunne bidrage væsentligt til opfyldelse af den generelle målsætning 2.

Som følge heraf vil vi se en fortsat tilbagegang for biodiversitet på arealer i Danmark omfattet af EUs landbrugsstøtte.

Figur 3: EU's tre generelle målsætninger (fra den danske CAP-plan 2023-2027)

På denne baggrund ser WWF Verdensnaturfonden fortsatte problemer med de beskrevne støtteordninger (både Søjle 1 og 2), som vi allerede ved ikke sikrer en evidensbaseret naturbeskyttelse og -genopretning (N2000 biodiversitetsskov, N2000 pleje af græs- og naturarealer, Privat skovrejsning), samt ikke mindst gør brug af en kortsigtet, ikke-permanente Søjle 1-støtteordning (Ecoschemes for Biodiversitet).

Vi kommenterer i det følgende på ovennævnte understregede støtteordninger.

for a living planet®

WWF Verdensnaturfonden er derfor uenig i flg.: *”...ovenstående ordninger under målsætning F udgør en kombination af støtteordninger i søjle II, ét-årige arealordninger (eco-schemes) i søjle I og markedsordninger. Tilsammen vil de valgte ordninger bidrage til at opfylde de resultatmål, som skal bidrage til at standse og vende tab af biodiversitet, forbedre økosystemtjenesterne og bevare og sikre flere levesteder og landskaber til gavn for dyr og planter”* (CAP-planens 2.1.6.6 Interventionsstrategi).

2. Specifikke kommentarer på relevante støtteordninger

Afsæt for vores høringssvar er 1) den alvorlige situation for Danmarks biodiversitet, 2) de videnskabeligt baserede anbefalinger for beskyttelse og genopretning af biodiversitet, samt 3) de strategiske og politiske EU-mål for biodiversitet fastsat og tiltrådt af bl.a. Danmark.

EU’s biodiversitetsstrategi 2030 stiller fælles EU-krav om, at 30% af land- og havarealerne skal afsættes til natur og biodiversitet, heraf skal 10% under streng naturbeskyttelse dvs. arealer udlagt alene med natur og biodiversitet som formål. Hertil kan lægges den kommende globale ramme for biodiversitet under Biodiversitetskonventionen, hvor de enkelte medlemsstater forpligtes til bl.a. at afsætte 30% af land- og havarealet til beskyttet natur samt stoppe tilbagegangen af arter – inden 2030.

Konkret peger stort set alle danske biodiversitetsforskere i et nyligt konsensusnotat navnlig på 5 afgørende handlemuligheder for at få vendt nedgangen i biodiversitet i Danmark⁵:

- Vi skal etablere store naturområder, hvor naturen passer sig selv.
- Vi skal have vand tilbage i landskabet, genoprette naturlig hydrologi.
- Vi skal udlægge meget mere urørt skov.
- Vi skal genoprette de funktioner, de store dyr har skabt i landskabet.
- Vi skal genoprette sammenhæng i naturen via små naturområder.

Ovenstående 5 afgørende handlemuligheder bør naturligvis være pejlemærker - også for CAPens Søjle 1 og 2 når det vedrører biodiversitet – og dermed sikre en omkostningseffektiv anvendelse af de betydelige offentlige midler fra EU.

2.1 Eco-Scheme for biodiversitet

Af CAP-planen fremgår det at Eco-scheme for biodiversitet har til formål at øge omfanget af brakarealet og arealer med småbiotoper på især omdriftsarealerne. Miljørapporten vurderer at: *”Ordningen vil have en positiv effekt i forhold til biodiversitet, miljø og klima. Det skyldes, at hverken brak eller småbiotoper*

---

⁵ <https://www.ipbes.dk/?p=2726>

for a living planet®

må anvendes til produktion og således ikke må dyrkes, gødskes eller sprøjtes i den periode, de som minimum er forpligtet til at være udlagt i”, samt at ”ordningen understøtter forpligtelser under fugle- og habitatdirektiverne, nitratdirektivet og vandrammedirektivet og på sigt klimaforpligtelserne, da ordningen er udformet, så der er incitament til at blive i ordningen flere år i træk”.

WWF Verdensnaturfonden er særdeles bekymret for denne ordnings manglende mulighed for permanente udtag af natur. Dansk landbrug fylder ca. 64% af det samlede landareal og på disse 64% jordbearbejdes 95-98% af arealerne – hvert år. Manglen på natur og manglen på permanent natur med lang kontinuitet er helt afgørende for genopretning af biodiversitet.

Der er tale om en støtteordning med ét-årig forpligtelse, og arealerne kan derefter indgå i driften igen efter endt forpligtelsesperiode, hvorfor effekterne er mere begrænsede, end hvis der er tale om varige forpligtelser

Vi ser derfor en stor risiko for, at der etableres naturområder under Eco-Scheme for biodiversitet, hvor arter indvandrer, og områderne derfor senere nedlægges og dermed reelt fungerer som økologiske fælder (ecological traps). Derved risikerer sådanne midlertidige levesteder at få en direkte negativ effekt på særligt den truede biodiversitet i det åbne land i flg DCE; Aarhus Universitet (2017)⁶:

”... det er bekymringen, at sådanne flygtige levesteder af lav kvalitet (sinks) tiltrækker arter fra biotoper af høj kvalitet (sources) ... Problemet kan muligvis håndteres ved at undlade at pløje eller slå hele arealet på én gang, men i stedet lade en lille andel stå urørt, så næste års generation er sikret, men dette er et område, hvor der er brug for mere forskning.”

WWF Verdensnaturfonden mangler en vurdering af risikoen for sådanne økologiske fælder ifm. Eco-Schemes for biodiversitet, samt en nærmere redegørelse for, hvordan det kan undgås i udmøntning og forvaltning af ordningen.

Det er også påvist, at indsatsen på arealer, der ikke er i omdrift, er mere effektive end tiltag inden for dyrkede arealer og græsmarker⁷.

På den baggrund anbefaler WWF Verdensnaturfonden på det kraftigste, at EU-støtteordningerne, der rettes mod opfyldes af målsætning 2 samt specifikke målsætning F, planlægges og administreres mhp. at sikre permanente udtag af produktionsarealer og og medfølgende permanent sikring af habitater.

WWF Verdensnaturfonden tvivler derfor på, at Eco-Scheme for biodiversitet, ved etablering af ikke-permanent eller kortvarige levesteder for biodiversitet, kan bidrage til den specifikke målsætning: *”f) At bidrage til at standse og vende tab af biodiversitet, forbedre økosystemtjenesterne og bevare*

⁶ Oddershede, A., Høye, T.T., Frøslev, T.G. & Ejrnæs, R. 2017. Biodiversitet og økologisk rum i agerlandet – en undersøgelse af markvildttiltagenes biodiversitetseffekt. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 62 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 227. <http://dce2.au.dk/pub/SR227.pdf>

⁷ Batáry, P., Dicks, L.V., Kleijn, D. & Sutherland, W.J. (2015) The role of agrienvironment schemes in conservation and environmental management. *Conservation Biology*, 29, 1006-1016.

for a living planet®

levesteder og naturlandskaber”, som det fremgår af CAP-planens afsnit ”5.1.7.2 Udvalgte specifikke målsætninger og den tværgående målsætning”.

Derudover bør der stilles krav om, at der ikke udsås kulturgræs på de støttede arealer. Endelig bør der være en plan for at fremme ordningen, hvis der ikke er afløb.

Af andre bemærkninger til Eco-Scheme for biodiversitet skal WWF Verdensnaturfonden anføre:

- Arealer, der kan tillægges eksisterende højværdi-natur, uanset ejerforhold, bør prioriteres støtte.
- Støtten bør være ”progressiv” således, at arealers størrelse, eksisterende og/eller potentielle biodiversitet, samt naturnærhed (se ovenfor) prioriteres.
- Der bør kunne gives støtte på tværs af naturtyper og ejerforhold.
- Udplantning, udsåning og maskinel bearbejdning bør undgås i ordningen.
- Ordningen bør motivere til etablering af naturlige dynamikker jf de videnskabelige anbefalinger, fx naturlig hydrologi, ekstensiv græsning uden fodring, samt naturlig opvækst af vedplaner.

Ovenstående svarer i øvrigt til mange af de input som Landbrugsstyrelsen modtog fra bl.a. WWF Verdensnaturfonden på workshop om miljø ifm. EU’s fremtidige landbrugspolitik i Landbrugsstyrelsen den 8. januar 2020, som vi desværre ikke ser integreret i CAP-planen 2023-27.

2.2 N2000 Biodiversitetsskov (biodiversitetsindsatser i privatskov)

Den indeværende ordning N2000 biodiversitetsskov, der tilsyneladende tænkes videreført under CAP-planen 2023-27, har som primært formål at fremme eller bevare biodiversiteten på privatejede skovarealer med naturmæssigt værdifuld skov. Ordningen skal bidrage til at sikre Natura 2000-skovnaturtyperne og stabile levesteder for truede arter, der er tilknyttet skov. Med ordningen fremmes skovejernes incitament til at fastholde og forøge andelen af (store) træer til naturligt henfald, samtidig med at skovdriften kan fortsætte.

Alt dette er væsentlige og anerkendelsesværdige formål, men WWF Verdensnaturfonden ser flere problemer med ordningen mhp. at sikre en varig og omkostningseffektiv beskyttelse og genopretning af biodiversitet i Danmark og dermed bidrage til den relevante specifikke målsætning i CAP-planen.

WWF Verdensnaturfonden er særligt bekymret for, at støtteordningens tidsbegrænsning på 20 år fortsætter, idet indsatsen ophøre og investeringen dermed være spildt. Al forskningsbaseret anbefaling går på at sikre kontinuitet og varige udlæg af natur.

Det må naturligvis være målet, at en ordning som denne skaber varig plads til natur i Danmark og i de danske skove.

Tabel 4. Generaliseret ekspertevaluering af virkemidler i forhold til deres formodede effekt for de udvalgte rødlistede artsgrupper.

Virkemiddel	Karplanter	Skovlevende sommerfugle	Mykorrhizasvampe, pigsvampe	Fugle	Pattedyr	Mykorrhizasvampe, andre	Jordboende svampe	Invertebrater tilknyttet kilder og bække	Vedboende biller	Epifytiske laver	Vedboende svampe	Point samlet
Urørt skov med højt naturligt græsningstryk	++	++	++	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++	+++	30
Urørt Skov med lavt naturligt græsningstryk	+	+	++	+++	++	++	+++	+++	++	++	+++	24
Græsning på +/- permanente skovenge	+++	+++	+/-	++	+	+	+/-	+/-	+	+/-	+/-	18
Sløjfning af dræn	++	++	+/-	++	++	+	++	+++	+	+	+	17
Bevarelse af evighedstræer med veterankvaliteter i den dyrkede skov (tilstrækkeligt antal)	+/-	+/-	+	++	++	+++	+	+	++	+	+	12
Beskyttelse af egekrat	+	+	+	+	+	+	+/-	+	+	++	+	11
Øget brug af naturlig foryngelse	+	++	+/-	+/-	+	++	++	+	+/-	+	+/-	10
Øget løvtræs-andel	+	+	+/-	+	+/-	+	+	++	+	+/-	+	9
Stævning	+++	+++	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	-	-	-	6
Mindsket jordbearbejdning	+	+/-	+	+/-	+/-	++	++	+/-	+/-	+/-	+/-	6
Rydning af nålebevoksninger til lysninger	+/-	++	+/-	++	+	+/-	+/-	+	+/-	+/-	+/-	6
Skovrejsning	+/-	+/-	+	+/-	+	+/-	+	+/-	+/-	+/-	+/-	3
Stop for pesticidanvendelse og gødsning	+	+	+/-	+/-	+/-	+/-	+/-	+	+/-	+/-	+/-	3

Signaturforklaring: - potentiel negativ effekt afhængig af praktisk gennemførelse; +/- neutral eller meget svag effekt; + svag gavnlige effekt; ++ moderat gavnlige effekt; +++ stor gavnlige effekt.

Figur 4: Evaluering af virkemidler i skov for biodiversitet⁸

Den nuværende ordnings mulighed for "Ekstensiv drift af skov" bør fjernes, da den intet ophæng har i de forskningsbaserede anbefalinger og prioriteringer om evidensbaserede virkemidler for biodiversitet i skov⁸ (se tabel herover).

I den nuværende ordning har der helt manglet krav til såvel ekstensivt græsningstryk samt muligheden for samhegning med lysåbne arealer – endsige en prioritering af dette. Skovgræsning handler om at åbne op for et varieret landskab med en mosaik af levesteder også udenfor skovgærdet. Dvs. hvis ordningen ikke skaber mulighed for at medhegne også lysåbne arealer, så kan denne effekt ikke fremmes.

Desuden bør det ved skovgræsning med husdyr klart fremgå "ekstensiv skovgræsning med hårdføre husdyrracer, der ikke vinterfodres". Desuden mangler der krav til græsningstryk.

At dette ikke er et brugbart virkemiddel for skovens biodiversitet ved vi fra NOVANA, da statens naturnære skovdrift IKKE har været i stand sikre gunstig tilstand for skovnaturtyperne.

Der bør være krav til dette tilskud således, at det vigtigste beskyttes først (brandmandens lov): dvs ældre løvtræer. At træer med stammediameter ned til 25 cm kan udpeges, giver biologisk set ingen

⁸ Johannsen, VK, Dippel, T, Friis Møller, P, Heilmann-Clausen, J, Ejrnæs, R, Larsen, JB, Raulund-Rasmussen, K, Kepfer Rojas, S, Jørgensen, BB, Riis-Nielsen, T, Bruun, HH, Thomsen, PF, Eskildsen, A, Fredshavn, JR, Kjær, ED, Nord-Larsen, T, Caspersen, OH & Hansen, GK 2013, *Evaluering af indsatsen for biodiversiteten i de danske skove 1992 - 2012*. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet.

for a living planet®

mening ift. behovet for at beskytte ældre træer – og især ældre løvtræer - af arter med lang tilstedeværelse i Danmark.

2.3 N2000 pleje af græs- og naturarealer

N2000 pleje af græs- og naturarealer har til formål at beskytte og forbedre biotopforholdene og biodiversiteten primært på lysåbne natur- og landbrugsarealer, der på forhånd er udpeget som egnede til pleje under ordningen. Denne indsats medvirker til implementering af habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne (Natura 2000-direktiverne). Støtteordningen bidrager iflg. CAP-planen til flg. specifikke målsætninger:

- e) At fremme bæredygtig udvikling og effektiv forvaltning af naturressourcerne såsom vand, jord og luft, herunder ved at reducere afhængigheden af kemikalier.
- f) At bidrage til at standse og vende tab af biodiversitet, øge økosystemtjenesterne og bevare levesteder og landskaber.

Beklageligvis tænkes ordningen fortsat administreret med frist 15. september for aktivitetskrav, der mange gange er kritiseret af både biodiversitetsforskere, landmænd og natur-NGOerne. Denne dato bør ændres f.eks. til 1. april:

”Som hovedregel skal mindst 90 pct. af arealet synligt fremstå omfattet af græsning hvert år til en frist, som er nærmere fastsat i bekendtgørelse om støtte til pleje af græs- og naturarealer. På op til 10 pct. af det støtteberettigede areal kan der indgå delarealer under 500 m², hvorpå betingelser om plantedække ikke er opfyldt, herunder delarealer med rapgræs, med et plantedække som ellers er egnet til græsning.”

Specifikt ser WWF Verdensnaturfonden altså store problemer med aktivitetskravene, som implicit strider imod gældende forskningsfaglig rådgivning:

For tilsagnstype 66 gælder, at arealet enten skal være 'synligt afgræsset' til den 15. september hvert år (ingen krav til græsningstryk), eller at der skal være et bestemt antal dyr på arealet i perioden juni, juli, august (den kontrolform der kaldes 'fast græsningstryk').

Under kontrolformen fast græsningstryk kan man i dag søge om at få godkendt et nedsat græsningstryk (ned til 0,3).

For tilsagnstype 67 kan der kombineres med grundbetaling. Her skal 'aktivitetskravet' på grundbetalingen derfor også være opfyldt, hvilket betyder, at vegetationen som udgangspunkt ikke må være over 40 cm.

Tilsagnstypernes aktivitetskrav er ikke alignet med den videnskabeligt baserede rådgivning om, at områder skal være nedgræsset om foråret, kort før vækstsæsonen starter.

Dertil kommer, at de nuværende ordninger ikke rammer de forskningsbaserede anbefalinger om græsningstryk i naturplejen/genopretningen.

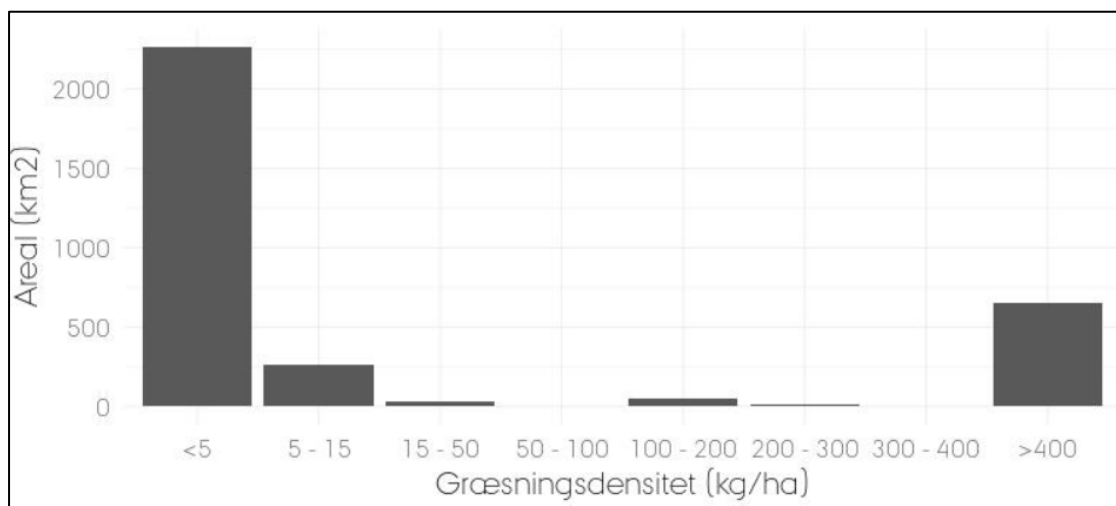
WWF *for a living planet*®

Figur 5 herunder viser konkret græsningstætheder for alle danske lysåbne §3-naturområder og dermed problemerne med græsningen af de lysåbne naturtyper: *”støtteordningerne medfører enten overgræsning eller undergræsning, hvilket er bekymrende og dokumenterer at ordningerne ikke virker efter hensigten om at fremme biodiversitet på arealerne omkostningseffektivt ved et tilnærmelsesvist ”naturligt græsningstryk”⁹.*

Konkret må spørgsmålet være, om ordningen generelt som den er beskrevet i CAP-planen 2023-27, vil ændre på dette og dermed være i overensstemmelse med den videnskabelige rådgivning?

I forhold til græsning og genopretning skal WWF Verdensnaturfonden også her henvise til notatet fra IPBES Danmark om genopretning af biodiversitet og økosystemer i Danmark (2020)¹⁰, hvor følgende fremgår som understreger behovet for ekstensiv helårsgræsning:

”Planteæderne har en tydelig effekt på vegetationsstruktur, men også på omsætningen af kulstof i økosystemerne hvorigennem de skaber levesteder og resurser for andre organismer. Store sammenhængende og varierede naturarealer kan bidrage til, at dyrene kan udøve deres økosystemfunktioner uden eller med minimale behov for indgreb. I Danmark ligger tætheden af vilde planteædere, hovedsageligt hjortevildt under de naturlige tætheder. Derimod er tætheden af landbrugsdyr, som bruges til naturpleje ofte meget høj, hvilket opnås ved at dyrene kun er på arealerne i en kort periode eller tilskudsfores. Den bedste tilnærmelse af naturlige tætheder i naturplejen får man ved at praktisere helårsgræsning med det antal dyr, som kan klare sig igennem vinteren uden tilskudsfodring”.

Figur 5: Græsningstætheder for alle danske lysåbne §3-naturområder og dermed problemerne med græsningen af de lysåbne naturtyper⁹

⁹ Ejrnæs, R. et. al 2020. Udvikling af en dansk naturindikator (DNI). Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 58 s. - Teknisk rapport nr. 216 <http://dce2.au.dk/pub/TR216.pdf>

¹⁰ Anders Barfod et. al (2020). Genopretning af biodiversitet og økosystemer i Danmark. Det danske IPBES-samarbejde: Aarhus, København, Roskilde og Syddansk Universitet samt DTU Aqua. (<https://www.ipbes.dk/?p=2726>)

for a living planet®

2.4 Privat skovrejsning

WWF Verdensnaturfonden er uenig i, at privat skovrejsning bidrager målrettet og omkostningseffektivt til målsætning 2 og specifik målsætning F og dermed til beskyttelse og genopretning af biodiversitet.

Skovrejsning er det dyreste virkemiddel, når kostprisen omregnes i kr. per ha og anbefales ikke af forskerne (se ovenfor). Skovrejsning kan ske af andre grunde en biodiversitet, men som mål er det ineffektivt.

Allerede i 2002 fremgik flg. af forskningsbaseret evaluering af biodiversitetsindsatser i danske skove (Johannsen 2013):

”Sammenfattende er skovrejsning en dyr og ineffektiv måde at beskytte og udvikle skovenes biodiversitet på indenfor en overskuelig tidsramme”.

Hvor der skal etableres nye skove, er naturlig succession at foretrække. Danmark er fra naturens side et land med skovnatur og skov vil indfinde sig på de fleste arealer, blot de overlades til sig selv.

Denne metode er gratis i modsætning til plantning, der sagtens kan beløbe sig til 40.000 kr/ha.

Den omkostningstunge plantning af træer er således alene et værktøj, der kun giver mening og bør benyttes til at skabe nye produktionsskove, hvor man hurtigt vil etablere en skov med de træarter og kvaliteter, man ønsker at høste. Det er her værd at bemærke, at også naturlig selvgroet skov uden problemer kan opnå fredsskogsstatus jf Skovloven.

Naturlig succession vil have en gavnlig klimaeffekt fra dag ét, da der i plantede skove f.eks. er jordbehandling, dræning og tynding i en længere årrække efter plantningen, hvilket udleder CO₂.

Overlades skovudviklingen til naturlig succession, vil der i højere grad ske en indvandring af buske og pionertræer som birk, pil og bævreasp. Disse arter vokser hurtigt og vil bidrage til opbygning af et nyt kulstoflager. Dertil kommer, at der vil ske en akkumulering af kulstof i jordbunden. Dette vil formentlig have størst effekt på tørvejord, der bliver vådere, men der er også et lager af kulstof på mere tørre og mineralske jorder, f.eks. græsland og heder. På sigt vil egentlige skovtræer indvandre og skabe et endnu større lager af kulstof i skovene.

I forhold til biodiversitet er den naturlige tilgroning langt at foretrække. Buskarterne og pionertræerne har ofte en stor biodiversitet tilknyttet, f.eks. er arter som pil og bævreasp nogle af de arter, med flest tilknyttede insekter og sommerfugle, når de vokser op under lysåbne forhold. Hvis den naturlige succession suppleres med ekstensiv græsning fra store planteædere, f.eks. heste og kreaturer, vil de fremme etableringen af stikkende buske, hvor større træarter kan etablere sig, og der vil opstå et skovlandskab med et meget stort potentiale for biodiversitet.

for a living planet®

Det er i denne forbindelse vigtigt at bemærke at der er en global forskningskonsensus og klare anbefalinger fra både IPCC og IPBES (FNs paneler for hhv klima og biodiversitet) om, at skovrejsning ikke må forhindre hverken truede økosystemer, eller modvirke den nødvendige indsats for genopretning af biodiversitet:

“Land-based climate change mitigation activities can be effective and support conservation goals (Table SPM.1). However, the large-scale deployment of bioenergy plantations and afforestation of non-forest ecosystems can come with negative side effects for biodiversity and ecosystem functions. Nature-based solutions with safeguards are estimated to provide 37 per cent of climate change mitigation until 2030 needed to meet the goal of keeping climate warming below 2°C, with likely co-benefits for biodiversity. Therefore, land-use actions are indispensable, in addition to strong actions to reduce greenhouse gas emissions from fossil fuel use and other industrial and agricultural activities. However, the largescale deployment of intensive bioenergy plantations, including monocultures, replacing natural forests and subsistence farmlands, will likely have negative impacts on biodiversity and can threaten food and water security as well as local livelihoods, including by intensifying social conflict.”

Med venlig hilsen

Thor Hjarsen
Lead Conservation Specialist for biodiversity
Conservation biologist, M.Sc.

WWF Verdensnaturfonden
t.hjarsen@wwf.dk / + 45 22 12 83 60